

מדינת ישראל, משרד המשפטים
دولة إسرائيل, وزارة العدل
STATE OF ISRAEL, Ministry of Justice
נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
مندوبية مساواة حقوق للإنسان المعاق
Commission for Equal Rights of Persons with Disabilities

תאריך: 27/05/2008
כ"ב אייר תשס"ח
מספרנו: 044-02-08-000646

בס"ד

נגישות אנשים עם מוגבלות המתנייעים בקלנועית במקום ציבורי
עמדת נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות – אפריל 2008

א. מבוא

הקלנועית היא אמצעי התניידות מיוחד, שלענייננו ניתן לומר שהוא "דו-מהותי" – יש לקלנועית מאפיינים הדומים לאלה של כסא גלגלים, וכן מאפיינים של רכב מנועי. אחד המאפיינים הבולטים המבדילים קלנועית מכסא גלגלים ממונע, הוא שהיא נהוגה בכידון, לעומת כסא גלגלים ממונע שמתופעל על ידי כפתורים או מוט היגוי.

בתקנה 1 לתקנות התעבורה, תשכ"א-1961, מוגדרת קלנועית כרכב מנועי המונע באמצעות מנוע חשמלי, רוחבו הכולל אינו עולה על מטר, הוא מיועד לנוסע אחד או שניים, מהירות נסיעתו אינה עולה על 12 קמ"ש, ודרישות נוספות המופיעות בתקנה. עוד נקבע בתקנות התעבורה כי הקלנועית פטורה מחובת רשיון רכב (תקנה 39ח), והנוהג בה פטור מרשיון נהיגה (תקנה 39ט). אדם הנוהג בקלנועית יהיה מעל גיל 16 או נכה, אשר מצבו הגופני והנפשי מאפשר לו להפעילה בבטחה, ויהיה בקיא בהפעלתה (תקנה 39י). נקבע שהקלנועית אינה מורשית לנסוע בכביש, אלא בחריגים מסוימים שנקבעו, הדומים לחריגים שנקבעו בהתייחס להולך רגל (תקנה 39יא).

ברוב המקרים, הקלנועית היא אמצעי התניידות של אנשים עם מוגבלות בניידות, שמסוגלים ללכת מרחקים קצרים בלבד. לא ניתן להקיש מעצם השימוש בקלנועית, כי האדם המשתמש הוא אכן נכה, מאחר ותקנות התעבורה לא דורשות זאת. הגדרת הקלנועית בתקנות התעבורה כוללת גם כסא גלגלים ממונע.

ישנן קלנועיות שגודלן כגודל כסא גלגלים או אפילו קטנות ממנו, וישנן גם קלנועיות המיועדות לשני בני אדם, והן גדולות במיוחד. תקנות התעבורה קובעות שהרוחב

מדינת ישראל, משרד המשפטים
دولة إسرائيل, وزارة العدل
STATE OF ISRAEL, Ministry of Justice
נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
مندوبية مساواة حقوق للإنسان المعاق
Commission for Equal Rights of Persons with Disabilities

המקסימאלי של קלנועית יהיה עד מטר, לעומת זאת, המקום שהוגדר בת"י 1918 חלק 1, אליו מפנות התקנות השונות, כמקום המוקצה לאדם בכסא גלגלים, הוא במידות של 120X80 ס"מ (כאשר ההנחה היא שכסא גלגלים הוא קטן יותר). בפסיקה הישראלית יש

ⁱ דעות שונות לגבי השאלה האם קלנועית היא רכב מנועי או כסא גלגלים.

לאור כל האמור לעיל, אנו סבורים כי אין לומר שבכל מקום בו נכתב בחוק או בתקנות "כסא גלגלים" הכוונה תהיה גם לקלנועית. כאשר מתעוררת שאלה מסוימת של נגישות קלנועית, יש לבחון מהם המאפיינים הדומיננטיים בהקשר הנדון – האם המאפיינים מקרבים את הקלנועית לכסא גלגלים, או שמא המאפיינים מקרבים אותה לרכב מנועי. העקרונות המנחים בעניין זה הם שניים: ראשית, הכרה בחשיבותה של הקלנועית כאמצעי התניידות יעיל לאנשים עם מוגבלות, מחוץ לבית, והצורך שלא להפלות אנשים המשתמשים באמצעי זה. שנית, הכרה במאפיינים של הקלנועית העלולים ליצור סיכון למשתמשים בה ולסובבים אותם. כמו כן יש להתחשב בעובדה שהקלנועית היא כלי המשמש בדרך כלל אנשים שמסוגלים לקום וללכת למרחק קטן.

ב. עמדת הנציבות

בהתאם לזאת, אנו סבורים כי יש לאפשר לאדם המוגבל בניידות הנע בקלנועית יחיד, להכנס לכל מקום ציבורי אליו הקלנועית יכולה להכנס ולנוע מבחינה פיזית, תוך יכולת לשמור על שלמות גופו של הציבור, ושלמות הציוד והמבנה. יש מקום להבחין בין קלנועית לכסא גלגלים בגלל גודלה ומהירותה. במקרים מסוימים אפשר להגביל את כניסתה למקום צפוף בו יש קושי בקיום התנאי של שמירה על שלמות גופו של הציבור, ושלמות הציוד והמבנה. למען הסר ספק, יובהר כי אין להגביל בשום מקרה כניסת אדם בכסא גלגלים ממונע.

מדינת ישראל, משרד המשפטים
دولة إسرائيل, وزارة العدل
STATE OF ISRAEL, Ministry of Justice
נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
مندوبية مساواة حقوق للإنسان المعاق
Commission for Equal Rights of Persons with Disabilities

ג. הכנסת קלנועית לקניון

קניון יכול להגביל תנועת אופניים, סקייטבורדים, קורקינטים, ושאר כלי רכב בתחומו. מאידך, בחו"ל ישנן חנויות גדולות שמקצות קלנועיות לשימוש לקוחותיהם כאשר הם נעים בתחומי החנות. ככל שהקלנועית המדוברת דומה יותר לכסא גלגלים, יש לאפשר את כניסתה לקניון, לכל מקום בו היא יכולה פיזית להכנס. יש לשקול את רחב המעברים בקניון, ואת יכולתו של המשתמש בקלנועית לנוע בקניון ללא סיכון העוברים והשבים, וללא פגיעה במבנה ובציוד.

קלנועית מקרבת את הנוסע ליעד. בדרך כלל המשתמש מסוגל לקום לצעוד מרחק קצר. בקניון יש "מרחב ציבורי" המדמה "מדרחוב". יש לאפשר כניסה ונסיעה של אדם שמחמת מוגבלותו מסתייע בקלנועית להכנס ל"מרחב הציבורי" של הקניון. כמו כן להתיר כניסתו לחללי משנה גדולים כגון לחנויות שהמעברים בתוכם מאפשרים תנועה עם הקלנועית. ניתן להגביל הכניסה לחללי משנה בהם יש קושי בקיום התנאי של שמירה על שלמות גופו של הציבור, ושלמות הציוד והמבנה.

יש לשים לב בעניין זה לסעיף 19 לחוק השוויון לפיו אין להפלות אדם עם מוגבלות בכניסה למקום ציבורי, אולם שלא כמו כניסה עם כסא גלגלים, יתכנו נסיבות בהן ניתן למנוע כניסת קלנועית – למשל בנסיבות בהן "המרחב הציבורי" צפוף במיוחד והתנועה בקלנועית עלולה לסכן את הציבור כאמור. ההנהלה תוכל להציע למבקרים עם מוגבלות כסא גלגלים משלה, לשימוש עצמי, כחלופה. חלופה זו היא אפשרית אך אינה נדרשת לפי החוק והתקנות.

ד. קלנועית בכלי תחבורה ציבורית

תקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (הסדרת נגישות לשירותי תחבורה ציבורית), תשס"ג – 2003, מתייחסות לגודל, משקל ועיגון כסא גלגלים באוטובוס. לפי תקנה 5 לתקנות אלה, אוטובוס נגיש מוגדר ככזה שהותקן בו מתקן הרמה לנוסעים בכסאות גלגלים, ומול דלת הכניסה הוקצה מקום לאדם בכסא גלגלים. התוספת הראשונה

מדינת ישראל, משרד המשפטים
دولة إسرائيل, وزارة العدل
STATE OF ISRAEL, Ministry of Justice
נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
مندوبية مساواة حقوق للإنسان المعاق
Commission for Equal Rights of Persons with Disabilities

לתקנות מגדירה מתקן הרמה כמתקן שכוסר הנשיאה שלו לא יפחת מ-250 ק"ג, ושרוחבו ורוחב משטח הנשיאה שלו לא יפחת מ-90 ס"מ. בתוספת השלישית, בה מדובר על הקצאת מקומות לכסא גלגלים ומתייחסת גם לאוטובוסים, שטח המקום המוקצה לאדם בכסא גלגלים מוגדר ברוחב של 80 ס"מ לפחות ואורך של 120 ס"מ לפחות.

ברכבות הקריטריונים דומים.

לאור ההסדר בתקנות יש לאפשר נסיעת קלנועיות ברוחב עד 80 ס"מ העונות על דרישות הגודל והמשקל שהוגדרו כאן (בעניין המשקל הכוונה היא למשקל הקלנועית והאדם גם יחד), בכלי תחבורה נגיש. אנו מבקשים לציין עוד כי הבטחת הבטיחות של הנוסעים חייבת להיעשות באמצעות עיגון כסאות הגלגלים והקלנועיות. העיגון הראוי הינו עיגון המאפשר הצמדת כסא גלגלים וקלנועית לאלמנט קבוע באוטובוס. דרישה זו אינה חלה ברכבת. כמו כן, ישנם אנשים המתניידים בקלנועית שיכולים לעגן את הקלנועית בלבד במקומה, ולשבת בכסא אוטובוס רגיל.

ה. הצבת קלנועיות במקום ציבורי לשימוש אנשים עם מוגבלות בניידות

לפי החוק הקיים אין אפשרות לחייב מקום ציבורי או מקום בו ניתן שירות ציבורי להציב במקום קלנועיות (או כסאות גלגלים) לשימוש אנשים שהינם מוגבלים בהליכה למרחקים ארוכים.

יחד עם זאת אפשר שבמסגרת גיבוש נהלי הנגישות של מקום, תוצע למבקרים עם מוגבלות קלנועית לשימוש עצמי, כמקובל במקומות שונים בארץ ובחו"ל (בכפוף לכשירות השליטה של המשתמש בכלי).

ו. קלנועית בבריכה

לפי תקנה 26(ב) לתקנות הסדרת מקומות רחצה (בטיחות בבריכות שחיה), התשס"ד – 2004, יש לאפשר לאדם עם מוגבלות, לרבות כשהוא נע בכסא גלגלים, דרך נגישה מן הכניסה לבריכה (דרך המדרכה או החניה) אל תוך המים. כמו כן, לפי תקנה 25(א)

מדינת ישראל, משרד המשפטים
دولة إسرائيل, وزارة العدل
STATE OF ISRAEL, Ministry of Justice
נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
مندوبية مساواة حقوق للإسنان المعاق
Commission for Equal Rights of Persons with Disabilities

לתקנות, יש להשאיר מעבר פנוי וחופשי לאורך שפת בריכת השחייה, שרוחבו, מקצה
אמצעי פינוי המים העילי, לא יפחת מ-1.3 מטר. כמו כן, לפי תקנה 10(ג)(4) לתקנות
איש צוות בריכת שחייה יסייע לאדם עם מוגבלות לנוע באתר בריכת השחייה לרבות
להכנס ולצאת מהמים.

לפיכך, עמדתנו היא שאם מדובר בקלנועית המיועדת ליחיד עם מוגבלות בניידות, יש
לאפשר לה לנוע לאורך שפת הבריכה, בתנאי שחניית הקלנועית בסמוך לשפת הבריכה
משאירה את המרווח המפורט בתקנות. בדומה להסדר המוצע בקניון, הסדר זה יחול
כמובן בתנאי שסביבת הבריכה מאפשרת מעבר בטוח של הקלנועית תוך שמירה על
בטיחותם של ציבור המשתמשים.

אדר' שמואל חיימוביץ'
ממונה נגישות ארצי

ⁱ בת"ת (תעבורה י-ם) 9849/06 מדינת ישראל נ' הובר (פורסם בתקדין, 2006), פסקה 12, קבע השופט טננבוים כי דינה של הקלנועית כדין הולך רגל, ותמרור "אין כניסה" לא חל על קלנועית. במספר פסקי דין (כולם ניתנו לאחרונה בבתי משפט שלום) עלתה השאלה אם הקלנועית היא רכב מנועי שחל עליו חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה – 1975 (ת.א. (שלום, ת"א-יפו) 51479/05 עזבון רוזנטל נ' פרץ ואחי (פורסם באתר בתי המשפט, ניתן ביום 11/03/08); ת.א. (שלום – חיפה) 5151/06 קרנית נ' טובול ואחי (פורסם בתקדין, 2007); ת.א. (שלום – ת"א-יפו) 61077/04 בן ישי נ' אילבג ואחי (פורסם בנבו, ניתן ביום 26/2/08)). בעניין רוזנטל ובעניין טובול נקבע כי קלנועית היא כסא גלגלים וחוק הפיצויים לא חל לגביה. בעניין בן ישי, לעומת זאת, נקבע כי חוק הפיצויים חל על קלנועית, מאחר והיא רכב מנועי ולא כסא גלגלים. לענייננו, איננו מחויבים בפרשנות האם הקלנועית הינה רכב מנועי לצורך חוק הפיצויים, כאשר אנו דנים בקלנועית לצורך הכרעה בעניינים אחרים, אך ניתן ללמוד מהחלטות השופטים שנוכרו לעיל, באשר למהותה של הקלנועית.